

LBRIS

We know
books

VESNA
GOLDSWORTHY
CORTINA
DE FIER

O P O V E S T E D E D R A G O S T E

Traducere din engleză și note de
LUANA SCHIDU

HUMANITAS
fiction

LIBRIS

We know
books

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Veronica Dinu

Tipărit la Paper Print – Brăila

VESNA GOLDSWORTHY

IRON CURTAIN

Copyright © 2022 by Vesna Goldsworthy

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2022, pentru prezenta versiune
în limba română.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Goldsworthy, Vesna

Cortina de Fier: O poveste de dragoste / Vesna Goldsworthy; trad. din engleză

și note de Luana Schidu. – București: Humanitas Fiction, 2022

ISBN 978-606-097-107-8

I. Schidu, Luana trad (trad.)

821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194

*Pentru toți prietenii mei care, ca și mine, au
crescut la est de acea linie dintre Szczecin, port
la Marea Baltică, și Trieste, port la Adriatică*

Capitolul unu
Ziua Victoriei

1981

Era un eseu mediocru: o introspecție incompletă în aspecte ale vieții celor săraci în *Oliver Twist*, genul acela pe care trebuie să-l improvizezi ca să treci un examen, în care inserasem câteva impresii adolescente personale. Eram pasabilă, bună, chiar, ca studentă la limba engleză. Meditațiile de acasă și accesul la muzică și filme de import ajutaseră și ele, și firește că frecventasem și mult căutatul liceu de limbă engleză, unul din acele „Eton ale Estului“ mixte, după cum era poreclit în glumă.

Cu literatura era altceva. Analiza cărților, mai ales a romanelor englezești agreate de programa comunistă, mi se părea trudnică. Asistenții erau timizi față de mine, ca și cum ar fi fost o onoare să mă aibă la seminarele lor, dar prezența mea rămânea dezamăgitoare.

Mă duceam la ceremonia de premiere de la sfârșitul anului numai pentru că știam că absența mi-ar fi fost observată mult mai tare decât prezența. Nu voiam să duc chiar orice bătălie împotriva sistemului doar ca să-i arăt tatei că sunt pe picioarele mele. Cum să te revolți când până și revolta îți este anticipată?

Decanul mi-a strigat numele. Modul în care mi-a prezentat argumentele a fost mult mai clar decât orice scrisesem

eu în eseu. Medalia de aur. Închipuiți-vă furia mea când am fost chemată pe podium. Câștigătorii medaliilor de argint și de bronz păreau uluiți când am fost aliniați pentru o fotografie.

— Bravo, tovarăși, le-a spus decanul celorlalți doi. N-ați avut chiar finețea percepției pe care a dovedit-o tovarășa Urbanska, dar ați făcut treabă bună.

A reușit să pară nefericit în dragoste când mi-a rostit numele.

Am închis ochii la clinchetul aparatului de fotografiat.

Când i-am deschis, i-am zărit pe Mișa și pe Lana, prietenul meu și sora lui mai mică, rânjind în rîndul al treilea. Se aflau acolo numai ca să mă facă să mă simt stânjenită. Cineva – nu eu – trebuie să le fi spus de premiu. Am visat să-l îmbrâncesc pe tata din capul scărilor când ajung acasă, să-și rupă gâtul bovin.

— La mulți ani de Ziua Victoriei, a spus Mișa în rusă când ne-am întâlnit, mai târziu, seara.

Pronunția îi era moale: mai degrabă de Leningrad decât de Moscova.

— E prea devreme, am spus în timp ce se apropia de mine.

Am scos un forțăit, ca un ponei campion, apoi l-am dat la o parte. Încă mai eram furioasă din cauza medaliei și n-aveam chef de giugiuleli. Dacă aș fi bănuț că Mișa avea să-mi fie luat atât de curând – în stil rusesc, deși nu de către ruși –, l-aș fi tras aproape, l-aș fi ținut mai bine.

Eram în uniformă mea studențească regulamentară de văduvă neagră – cămașă neagră, pantaloni negri, teniși negri, ochi dați cu dermatograf, asortați la părul negru ca pana corbului.

„O Juliette Gréco a stepelor“, zicea Mișa.

El era îmbrăcat impecabil ca întotdeauna: converși bleu-marin, blugi Levi's originali, încheiați cu nasturi, tricou Lacoste verde-închis, ochelari de soare Ray-Ban agățati în răscoitura de la gât, cardigan grenă de cașmir aruncat pe umeri. Buclele lui în stil Jim Morrison săreau în ochi într-un oraș în care poliția îi sălta pe băieți de pe stradă pentru huliganism dacă părul le ajungea fie și numai până la gulerul cămășii.

Relația mea cu Mișa a reușit performanța de a-i diviza pe părinții mei. Tata, după cum era de prevăzut, îl detesta pe micul papă-lapte. Conceptul de bărbăție al mamei era mai larg, ea fiind obișnuită cu tenorii cu peruci pudrate și ruj pe buze de pe când apărea pe scenele de operă. Percepția mea despre Mișa era, în primul rând, foarte simplă. Voiam un prieten, iar el arăta bine și era bun la pat. Paleta locală era limitată. Nu eram îndrăgostiți – eu, în orice caz, nu eram.

Mi-a oferit o țigară dintr-un pachet lucios, negru cu auriu, de Johnny Player Special și, când am luat una, mi-a ținut bricheta Dupont cloisonné. Clic. Era un puști găunos, iar eu eram mai rău, din moment ce puteam identifica toate aceste mărci, articol cu articol.

Nimic din ceea ce purta – nici șosetele, nici boxerii, nici ceasul, nici brățara de piele împletită de la încheietura mâinii sau aftershave-ul cu parfum de mosc – nu era cumpărat din țară. Până și apa tonică pe care o bea venea în doze metalice din Italia. Pe-aici foarte puțini aveau pașaport; și mai puțini își puteau permite să călătorească pentru a-și cumpăra tot felul de flecuștețe; și îi puteai număra pe degete pe cei cărora le erau livrate aceste flecuștețe.

Îl consideram pe Mișa un snob imatur pentru că avea nevoie de această față occidentală imaculată, astfel că până și cea mai scurtă ieșire presupunea o oră de pregătire și o oglindă mare. Îi înțelesesem greșit semnificația. Era un exoschelet, un eșafodaj care-l ținea întreg. Nu era vorba atât despre adularea Occidentului – Mișa cunoștea Occidentul prea bine pentru asta –, cât despre un refuz de a aparține Estului.

Toate țările comuniste trebuiau să fie la fel. În definitiv, socialismul era științific, un experiment repetabil. Dar fiecare, inclusiv a noastră, purta amprenta trecutului ei. Catolic, ortodox, protestant, islamic, bizantin, otoman, habsburgic, țarist, prusac, sârb regicid sau chiar teocrat și tribal muntegrean – secole de tradiții adăstau în zorii marxismului.

Praga kafkiană, birocratică sau Berlinul de Est *déclassé*, dar încă sumbru germanic, difereau foarte mult de satrapiile din Bulgaria sau România, cu poveștile despre execuții sinistre ale celei din urmă, ca să nu mai pomenim de acea *terra incognita* a oculte, deviaționistei Albanii. Lumile trecute răzbăteau în cele din urmă prin straturile de vopsea proaspătă precum petele de sânge pe peretele unei camere de tortură străvechi.

Preferam istoria, literaturii. Aici însă nu prea avea rost să studiezi istoria. O trăiam în fiecare zi, dar nu puteam s-o discutăm liber decât noaptea, pe furiș. Propria noastră țară amesteca ingrediente latine și fanariote într-o supă de sânge slav. Fusese condusă veacuri de-a rândul de către despoți și sebastocratori, bărbați îmbrăcați în catifea și perle și neobișnuiți cu opoziția. Tații le mureau în propriile paturi numai atunci când primeau o băutură cu otravă seara, înainte de culcare. Mamele melancolice – prințese importate la șase-șapte ani din palate îndepărtate din Sicilia sau Sevilla ca

să asigure o alianță sau să pecetluiască un tratat de pace – vorbeau greaca și latina, și nu prea cunoșteau limba noastră barbară. Și-au crescut fiii astfel încât să se aștepte doar la ce-i mai bun, pentru că un lux efemer era singurul sprijin pe care-l puteau garanta.

Pe lângă toate acestea, eram un satelit care orbita în jurul mării planete-mamă a Revoluției, Uniunea Sovietică. Mișa era ultimul membru al uneia dintre familiile noastre revoluționare indigene ilustre. Bineînțeles, era împotriva oricărui privilegiu. Toți eram; era o chestiune de principiu. Dar aici nu vorbesc despre principii, vorbesc despre ADN.

— Suntem cuplul cel mai comentat din oraș, zicea Mișa. Charles și Diana ai CAER¹-ului.

Asta era gluma noastră preferată în primăvara aceea. Mamele noastre erau amândouă fermecate de basmul logodnei regale britanice. În vreme ce soții lor erau declarat dispuși să execute monarhi de oriunde, cele două neveste urmăreau avid familiile regale în revistele străine glossy, savurând intrigile de palat de la Monaco până la Stockholm. Nici una din ele nu avea ceva mai bun de făcut.

— *My Lady Di*, mă alinta cântat Mișa, pronunțând numele așa cum l-ar fi pronunțat mama mea francofonă: *maladiidii*.

— Abia aștept să te văd în uniformă peste câteva luni, scumpul meu Charles, replicam eu, doar ca să fiu răutăcioasă.

În ceea ce privea armata, băieții ca Mișa scăpau ușor, petrecându-și cei doi ani de serviciu militar în cele mai confortabile colțuri ale încântătoarei noastre țări. Chiar și așa,

1. Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, organizație economică a statelor comuniste creată la inițiativa URSS în 1949, cu misiunea de a stimula comerțul dintre țările din Europa de Est.

LEPIS | Wikidown
book

sufereau uneori de depresii, fiindcă buclele pe care aveau privilegiul să le poarte le erau în sfârșit rase, pentru a se potrivi cu celelalte capete sau pentru că nu mai ținea de ei coordonarea fiecărui detaliu al ținutei.

Doi ani erau totuși doi ani; nimeni nu le putea da înapoi acel timp. Și câteodată cineva țipa, chiar și la ei. Era foarte posibil ca tații lor să încurajeze lătrarea ordinelor. Ca în acea tradiție notorie în care tații englezi plăteau bani buni pentru a-și trimite fiii la școli publice mohorâte și spartane, fiindcă făcea bine la formarea caracterului.

— Mai sunt patru luni, iubito, abia în septembrie, a zis Mișa. *Don't cry for me, Argentina.*

Nemernicul avea singurul LP cu *Evita* care se găsea de partea asta a Cortinei de Fier.

— Ai auzit ce se întâmplă la Palatul Tineretului în seara asta? m-a întrebat el. Lana e deja acolo, ne păstrează două locuri.

Și-a dat jos puloverul de pe umeri și l-a aruncat pe ai mei, probabil pentru a sparge monotonia studiată și pigulită a ținutei mele negre.

Pavajul de sub picioarele noastre era acoperit cu petale de salcâm. Aromă lor era mai puternică decât a gazelor de eșapament omniprezente, atât de puternică, încât, noaptea, trecea prin ferestre și prin ușile balcoanelor ermetic închise. Oamenii își vedeau de treburile lor în această mare de confetti albe ca niște larve de albine.

Era în ajun de Ziua Victoriei, și când am ieșit, pe bulevardul principal avea loc o repetiție. Strada răsună de tropotul cizmelor care loveau asfaltul, aruncând petalele în aer.

— Prezențați arm! a strigat sergentul care comanda exercițiul.

Câteva sute de capete tinere s-au întors spre dreapta chiar când treceam noi; ochii le scăpărau, baionetele le scânteiau. Damfuri ale transpirației de băieți și ale postavului din care le erau făcute mantalele răzbăteau prin parfumul salcânilor. Uniformele lor de iarnă erau prea groase pentru vremea de afară. De undeva de mai departe se auzea huruitul inuman al tancurilor în mișcare.

Mișa m-a apucat de mână și m-a tras la umbra copacilor, apoi am intrat în parc.

— Prezențați arm! l-a imitat el pe sergent într-o șoaptă teatrală.

Am încremenit în poziție de drepți, și el m-a ridicat. Mi-am sprijinit bărbia de creștetul lui. Buclele lui mă gădilau, așa că am dat capul pe spate. Cerul era luminat de un milion de stele. Părea absolut posibil, în clipa aceea, să-l iubesc și pe el, și locul acesta. El era al meu, și locul era al nostru.

Am traversat câteva straturi de flori ale municipalității și gazoane proaspăt udate, ignorând semnele care interziceau călcatul pe iarbă. Ne-a răsărit în fața ochilor șirul de catarge cu drapele din fața Comitetului Central, palide ca niște trunchiuri de mesteacăn gigantice în lumina serii. Drapelele fluturau roșii la vreo cincisprezece metri deasupra capetelor noastre. Întotdeauna am urât clădirea asta; mi se părea că, vrând să întruchipeze o respingere a gustului burghez, nu era decât o celebrare a urâteniei și, în comasarea de beton armat, mult dincolo de orice scară ce putea fi descrisă drept umană. Până și labele leilor de piatră de la intrare erau de înălțimea noastră. Era o expresie a puterii, tot atât de brutală precum cizma care calcă etern pe un chip omenesc despre care citisem în romanul de Orwell pe care tata îl ținea sub cheie.

În seara aceea, în mod neașteptat, animalele aveau ceva magic; granitul din care erau sculptate scânteia în lumina lunii.

— Hai să ne cățărăm pe lei, a zis Mișa. Să ne așezăm acolo, sus. Gărzile s-au dus la culcare.

A arătat spre ușile masive de bronz. Pătratele lor patinate, produse de vreun Pisano comunist, spuneau povestea Revoluției. Ușile erau larg deschise în timpul zilei, cu soldați în uniforme de ceremonie stând de o parte și de alta, cu pușca la piept. O parte era acum închisă, pătratele ei strălucind ușor în câteva locuri jos, unde fuseseră atinse de mâini omenești. Prin deschizătura celeilalte părți, se vedea încă o ușă, mai în interior, făcută din sticlă groasă, și, prin ea, holul. Acolo, în semiîntuneric, stătea un soldat în uniformă de camuflaj cu o mitralieră. Spre deosebire de colegii lui spilcuiți din timpul zilei, acesta nu era de paradă, ci un memento al Revoluției nu prea îndepărtate care-și mâncase atât de mulți dintre copii. Se uita în direcția noastră, dar nu era clar dacă poate cu adevărat să vadă ceva.

— Revoluția nu doarme niciodată, a zis Mișa netulburat. Hai să urcăm acolo oricum, te rog, Mimi. Să fim ca hipioții ăia care călăresc leii din Trafalgar Square.

— Ai înnebuñit! am spus, trăgându-l de-acolo.

Am alergat spre cartierul rezidențial.

Și acesta era șocant de pustiu. Mă întrebam dacă nu ne scăpase vreun decret. În timp ce treceam pe lângă magazine și lactobaruri specific comuniste, toate închise acum, am auzit zgomot de motociclete. Dinspre Piața Odessa au apărut opt indivizi pe motociclete Ural grele, urmați de un șir de limuzine negre – câteva ZiL-uri, două Mercedesuri și o Ceaika veche –, apoi patru dube albe ciudate cu gratii de

securitate la ferestre. Flotila s-a îndreptat spre Comitetul Central, urmată de încă un grup de motociclete Ural.

— Ai văzut? Mercedes! am zis eu, nevenindu-mi să cred.

— În Ceaika aia trebuie să fie tata. Omul ăsta e incorigibil, a răs Mișa, ignorându-mi întrebarea.

Tovarășilor le plăcea să aibă tehnologia vest-germană – aparate solide, gadgeturi de bucătărie, congelatoare și chiar mașini de spălat –, dar cu mașinile era altceva, un pas prea mult, un gest prea public. Mă întrebam ce miniștri s-or fi aflat în cele două automobile germane. Era oare mesajul lor capitalist o recompensă, sau o pedeapsă? Li se pregătea oare o cădere?

Când zgomotul motocicletelor s-a stins, am văzut ici-colo milițieni în civil, mereu atât de evidenți cu trăsăturile lor de nevăstuică și hainele *smart-casual*, ieșind din pragurile ușilor și de prin pasaje. Apoi au început să iasă oamenii, cetățenii obișnuiți, umplând încet strada și văzându-și iar de treburile lor.

— Unde-ați fost, amorezilor? a șuierat Lana când am ajuns în sfârșit la Palatul Tineretului.

Sala era plină, băieți și fete se îmbulzeau, revărsându-se până în holul din spate, dar ea reușise cumva să păstreze două locuri în primul rând pentru noi. Nu era un privilegiu de partid acapararea asta de locuri bune, ci opera genelor Lanei – darwinism pur –, ocuparea și apoi apărarea teritoriului. În timp ce mă înghesuiam să mă așez pe locul meu, mi-am dat seama că victoria ei nu venise fără luptă.

Pe scenă era o fată, așezată la o masă joasă, care putea să provină din cantina unei școli primare. Era brunetă și slabă, și goală de la brâu în sus, purtând doar o fustă în carouri. De unde stăteam noi, se vedea din când în când că nu purta